Szakonyi Károly

Olga

A háború utolsó évében a Szállodások és Vendéglősök Ipartestülete elrendelte a heti egy szünnapot. A fiú apja a keddet választotta. A szokás érvényben maradt az ostrom utáni időkben is, negyvenhatban ezeken a napokon utaztak Nagykáta környékére a falusiakkal ezt-azt élelemre cserélni. Leginkább dohányért adtak zsírt, tojást, lisztet, csakhogy dohányleveleket nem volt könnyű beszerezni. A házukba költözött egy harminc év körüli, állástalan férfi, az ostrom után szerezte meg a garzont, ami korábban a Nemzeti Színház egyik epizodistáé volt, (sokat láthatták főúri inasnak különböző darabokban,) a háborúból nem tért meg, a lakása szabad préda lett. Az új lakónál aranyért (vagy napóleonért, de az keveseknek volt,) sok mindent lehet kapni, a fürdőszobájában még eladó kecske is mekegett. Persze a tejcsarnokban is csak a nyaklánc egy darabkájáért adták a liptói túrót, a pengő semmit sem ért. Az élelemmel nagy baj volt a fővárosban. Még nem volt olyan messze, hogy Vas Zoltán egy-két vagon krumplival tudott enyhíteni az éhezőkön. A vendéglőben nem is főztek azokban az inflációs hónapokban, a családnak a kukoricakása változatai készültek pirított hagymával megszórva, prézliben forgatva, marmeládéval ízesítve vagy prószának sütve, csupán a vendégek kaphattak paprikás lisztben forgatott keszeget, a halat a Garai piacon árulta egy testes aszszonyság. Az orosz parancsnokságról átjáró tiszteknek is csak ez jutott, de a nyers uborkát megkövetelték.

A rendelet szerinti szünnapokon furcsa hangulata volt a zárva tartott üzletnek. A háború után meg különösen, mert akkor meg az ostrom alatti időkre emlékeztetett. A csukott spaletták, a néptelen termek, a cigarettafüst meg a savanykás borszag falakba ívódott áporodottsága, a terítők nélküli üres asztalok a rájuk borított székekkel, nappal lévén az életből kizártság érzését keltették. A fiú ugyan nem élte át a pesti ostromot, mert apja már a nyári bombázások idején vidékre menekítette őket a húgaival meg az anyjukkal, arra a tanyára, ahonnan szüretek idején bort vásárolt. Őt nemsokára behívták katonának, az üzletben a fiú nagyanyja maradt, a vári vendéglősné. Még időben kiárusították a készletet, hogy az oroszok ne találjanak se bort, se pálinkát. (Persze keresték, fenyegetődzve, de a lakók hálásak voltak, nem ott részegedtek le a katonák.)

Arra a háborús nyárra a tanyán, úgy tűnt, a napfény békéje terült. Igaz, hogy ebben a fényben minden nap, tizenegy óra tájban bombázórajok tűntek fel a déli égbolton, növekvő morajlásuktól rezgett a levegő,

de a robbanások, a felcsapó füst meg lángnyalábok messze voltak. Ahogy a front is. Valahol a Kárpátoknál jártak az oroszok. A fiú, ahogy a körülötte élők sem, gondolta, hogy egyszer az országba érnek. Nem tudatosult igazán senkiben, mert a hírek mást sugalltak, csodafegyverről beszéltek, hogy már csak hetek kérdése, és a németek a V–1 meg 2 után valami még hatásosabbat fognak bedobni a küzdelembe. De a rádióban egy színész valamelyik vasárnap délelőtt Petőfi versét szavalta: *Itt a próba, az utolsó nagy próba, jön az orosz, jön az orosz, itt is van már valóba'*… Az apja azokon a szabadnapos keddeken mindig meglátogatta őket, jött a délelőtti vonattal, a fiú előző nap bebiciklizett a községbe, a vasút melletti házban hagyta a kerékpárt, és az esti tejeskocsival ment haza. Néha bombatalálat érte a vasutat, olyankor a szelei állomáson rekedt a fővárosnak szánt tejszállítmány, ilyenkor a fuvaros a kannákat a megmaradt tejjel együtt szállította vissza a tanyaközpontba. Az apja az állomásnál hagyott biciklivel ért ki hozzájuk, ott töltötte a napját, egy-két órára a lesötétített szobában maradt kettesben az anyjukkal, aztán kifeküdt a napra. Ebéd után már készülődött, kerékpárral ment be a vonathoz, a biciklit ő is a vasút melletti házban hagyta, a fiú másnap ment érte a tejeskocsival.

Hosszú jegenyesor vitt a községbe, már aratás után volt, a tarlón messzire lehetett látni, csak a kukoricatáblák sárgállottak még a földeken, s amint kerekezett az úton, mindig remélte, hogy jön majd szembe egy bicikliző falusi asszony, akinek a pedálozás közben a légáramlat fellebbenti a szoknyáját combig. De csak ökrös fogattal vagy pöfögő traktorral találkozott.

Buja álmai voltak már akkor. Tizenhárom éves volt, nyurga kamasz, Zolát olvasott, a szülei szekrényének aljában bukkant rá, tudta, hogy egyházi tilalom alatt áll, éppen azért izgalommal forgatta. A könyvek világában élt, napközben elvonult a szőlőbe, leheveredett a puha alföldi homokba, és csak a bombázó rajok monoton zúgására figyelt föl. A könyvet még otthonról hozta, ahogy a Két fogoly-t is, Móriczhoz, Tersánszkyhoz meg Tamásihoz szokottan nem tetszett igazán Zilahy Lajos, de azt a jelenetet többször is elolvasta, és nagyon az emlékezetébe véste, amikor Olga a toalett-tükör előtt leveti a pongyoláját, hogy megnézze meztelen testét.

A pásztorlányt sem tudta kivetni a fejéből. Nem is akarta. Beleégett a szembogarába. A visszaszállított tejért ment a kis, tanyasi boltba, néhány dűlő vitt a kaszálók között, ott, ahol szittyós volt talaj, s magasra nőtt a fű, az út mentén látta meg. Ismerte már, húsz év körüli lány volt a szomszéd tanyáról. Kecskéket legeltetett. Amint elhaladt mellette, odapillantott. A lány szétvetett lábbal ült a füvön, szoknyája a két térde feszülésében mint egy sátor, alatt a kitárt, enyhén szőrős öle. Csaknem leesett a biciklirő̈l,

ügyesen kapta vissza a kormányt, megvetette lábát a talajon, és kiszáradt torokkal, szívdobogva nézte a csodát. A lány ráemelte a tekintetét, de nem változtatott a helyzetén. Nézték egymást, a lány közömbösen, a fiú szédülten. Aztán kapkodva felszállt a nyeregbe, és nekilódult. Bódultan tekert hazáig. (Nem tudhatta akkor, hogy a kép örökre megmarad, hogy sok év után is majd váratlanul tölti el vággyal egészen a haláláig.)

Akkor kezdte más szemmel nézni Olgát. A név is hatással volt rá a Zilahy regényből, de maga az unokahúga is egyszeriben nem az a kislány volt már, akivel Kisterenyén, a keresztanyjáék házában hancúroztak, amikor eljött hozzájuk. Terenyén náluk töltött egy hetet, a vidéki ház szalonjában, a nagy bőrfotelok egyikében birkóztak, s véletlenül úgy lökte meg, hogy az asztal sarkába verte a homlokát, kiserkent a vér, össze kellett kapcsolni a sebet a helyi orvosi rendelőben. A forradás megmaradt, ott viselte a homlokán akkor is, amikor a nagyanyja megírta egy lapon, hogy Olgi eljött vakációra Kassáról, és meglátogatná őket a tanyán.

A tejeskocsin ment be érte az állomásra. Néhány éve látták egymást utoljára, Olgi megnyúlt, néhány hónappal volt fiatalabb nála, sűrűn követték egymás világra jöttükben az unokatestvérek. Amikor leszállt a vonatról drapp kockás, vállpántos nyári ruhában, laza hullámos gesztenyebarna firzurájával, kis kézitárkájával, már nem hatott gyereknek. Zavartan csókolták arcon egymást. A lány is végigmérte őt, azzal a kedves mosollyal, amit olyan jól ismert, felültek a bakra a kocsis mellé, és egész úton, hogy feloldjon minden feszültséget, úgy mutatta be a tájat, mintha birtokán látná vendégül az unokahúgát.

Az a néhány nap az ő szövetségükben telt el. A húgai is örültek Olginak, de durcásan fogadták, hogy az nemigen tud mit kezdeni velük. Ketten vonultak el a szőlőbe, hoztak a földről érett, sárgabélű görögdinnyét, és ültek az almafa alá uzsonnázni. Édes, leves volt a dinnye, az ottani szokás szerinti puha bélű, fehér búzakenyeret ettek hozzá, esténként meg kimentek a szittyós rétre, ahol bíbicek keltették ki a fiókáikat, csipogva szaladgáltak a lépteik elől a sásban. Éjszakánként akkor még ritkábban volt bombázás, a holdas estékben békések voltak a neszek, és a nagy árnyékot vető holdfényben a fiú közel érezte magához a lányt. Jó volt megérinteni a karját, vagy kézen fogva vezetni a zsombékokon. Emlékszel, kérdezte Olgi, emlékszel, amikor betörted e fejemet? Talán csak felhasadt a bőr, nevetett a túlzáson. De betörhetett volna! Nézd, itt a nyoma még mindig. És a fiú ujját a homlokához emelte. Örök emlék? Nevettek, aztán a fiú hirtelen feléje fordult és megcsókolta. Ügyetlen és gyors csók volt, de érezte a nedves ajkát. Csendben fordították el a fejüket. Menjünk be? kérdezte kis idő múlva a fiú. Még ne, mondta Olgi. Olyan szép itt…

Akkor még visszautazott Kassára, de a háború után kitelepítették őket, mert csak harmincnyolcban költöztek vissza Budáról az apja szülővárosába. Egy darabig rokonoknál laktak, aztán az apjuk elhagyta őket, Olgi meg a három öccse hozzájuk került az anyjukkal. Közös lakásban éltek évekig. Néha színházba kísérte az unokahúgát, meg táncdélutánokra. Az unokabáty, aki gardíroz. Néha még érzett valamit abból a régi nyárból, de az emlék összeolvadt a pásztorlány ölének csodájával, és már különben is ott voltak a többiek, a Ranolder intézeti diáklányok, a legidősebb húga osztálytársai, akiknek elkészítgette a magyarórákra a fogalmazásokat, meg eléjük ment a terézvárosi templomba a nekik kötelező májusi ájtatosságra, és kísérgette hol egyiket, hol másikat a forró, orgonaillatú délutánokon.

Később, évek múlva vele osztotta meg a titkait, a szerelmi históriákat, de aztán korán férjhez ment, az anyjuk minden gyerekét gyorsan akart biztonságban tudni, már amennyire egy házasság biztonságos. S aztán már csak az a kis forradás a homlokon, az maradt meg emléknek, meg a jegenyesor, a döcögés a tejeskocsin azon a háborús nyáron.